

UPPSALA
UNIVERSITET

Regionfrågan tog paus - och andra nätverk tog vid...

Ulrika Winblad, docent
Hälso- och sjukvårdsforskning
Institutionen för folkhälso- och vårdvetenskap
Uppsala universitet
Ulrika.Winblad@pubcare.uu.se

Misslyckad regionreform men många andra samverkansformer på stat –landsting-kommunnivå

- Samordnad kunskapsstyrning
NSK, NSK-S
- Nationella samordnare
- Nationella överenskommelser
- Regionala cancercentrum
- Regionförbund
- Gemensamma nämnder
- Styrgrupper, arbetsutskott
- Olika samverkansprojekt med universitet, företag & ideella organisationer

Hierarkisk styrning

- 'Folket' representeras genom valda politiska företrädare
- Staten styr genom lagar och regler
- Vertikal styrning, staten sätter upp mål som sedan följs upp
- Legitimitet skapas genom tydliga och rättsäkra beslutsprocesser, genom möjlighet till ansvarsutkrävande, och att hänsyn tas till grundläggande demokratiska värden
- Ansvarsutkrävande ses som mekanism att få politiker att arbeta i linje med 'folkviljan'.
- 'Bristande beteende' sanktioneras

Nätverksbaserad styrning:

- Samverkan i nätverk sker ofta på grundval av:
 - Ökad komplexitet i verksamheten, sk 'wicked problems'
 - Kritik mot inflexibilitet i den hierarkiska styrningen
 - Ökad internationalisering/globalisering

Istället förespråkas en mer horisontell styrning där samverkan, flexibilitet och funktionalitet premieras = ofta kallas detta för **nätverksbaserad styrning**

Nätverken unikt värdeskapande!

Vad karaktäriserar ett nätverk?

- Nätverk inte någon ny företeelse men har fått ökad aktualitet de senaste decenniet
- Ett nytt sätt att organisera aktörers förhållande till varandra: horisontell organisering vanligast
- Kan inkludera både privata och offentliga aktörer
- Pluricentriska (inte uni- eller multicentriska)
- Aktörerna behöver dock inte vara jämbördiga vad gäller ekonomiska tillgångar eller beslutsmyndighet: men alltid fråga om resursutbyte (i fråga om kunskap, kapital, information)
- Asymmetriskt beroende av varandra.

Vad karaktäriserar ett nätverk?

- Samlas kring ett policyproblem (men kan ha olika syn på mål och lösningar).
- Bidrar till att producera 'public goods'
- Nätverken växer fram på frivillig basis – ofta 'bottom-up'
- Samverkan ses som bästa sättet att nå lösning
- Bygger på förhandling (inte på vertikal makt eller på marknadsprocesser)
- Förtroendebaserade (inte grundade i sanktioner eller i monetär makt).
- Central styrmekanism är tillit/förtroende

Vad karaktäriserar ett nätverk?

- Ingen suverän auktoritet: bygger mer på 'mjuk styrning' som överenskommelser och förhandlingar
- Är självreglerande (men ofta inom ramar satta av staten)
- Istället för att styra med traditionella medel vägleder och underlättar staten samverkan tex genom att skapa gemensamma problemdefinitioner, sammanföra aktörer eller tillföra aktörer

Demokratiskt underskott

- Makt ges till icke-folkvalda intressegrupper som inte alltid representerar 'folkviljan'.
- Bygger på frivillighet och inte representativitet
- Risk att ett mer holistiskt synsätt försvåras – möjligt att särintressen premieras
- För integrerade samarbeten mellan privata och offentliga aktörer – risk att legitimiteten hotas
- Svårigheter med återrapportering och oklar förankring

Möjligheten att styra och utkräva ansvar begränsad

- Policy skapas genom förhandlingar och överenskommelser och inte genom traditionella beslutsprocesser
- Ofta ganska otydliga beslutsprocesser: istället fokus på utfallet och effektivitet (och mindre på själva processen).
- Transparens och insyn försvåras
- Oklara ansvarsförhållanden och därför svårt att ställa enskilda aktörer till svars
- Vet man inte vem som är ansvarig kan man inte heller vidta sanktioner

Hur skapar man då mer legitima nätverk?

- Nätverkens mål och syfte bör fastslås av politiken.
- Utforma ekonomiska och processuella regler för nätverken
- Definiera aktörers roller samt regler för in-och utträde
- Klargör vem som är ansvarig för beslut och vilka personerna i nätverket representerar
- Fler politiker i nätverken!

Hur skapar man då mer legitima nätverk?

- Skall finnas möjlighet för tillsynsaktörer att utföra granskning av verksamheten
- Varje person i nätverket skall gå att sanktionera.
- Skapa forum där nätverkens aktörer kan förklara vad de gjort och ta in feed-back från berörda: ökat informationsutbyte

Diskussion

- Sammantaget håller landstingsgränserna på att luckras upp. Nya former av politiskt beslutsfattande – s.k. nätverksstyrning - delvis vid sidan av den representativa demokratin
- Mycket positiva effekter i form av flexibilitet, innovation och effektivt resursutnyttjande
- Risk att viktiga demokratiska värden utmanas: Representativitet och ansvarsutkrävandet oklart i nätverksmodellen
- Det formella huvudmannaansvaret utmanas: svårt avgöra om man fortfarande har möjlighet att ta ett reellt ansvar

Framtidsfrågor

- Hur ökar man delaktigheten för patienter och brukare i nätverken?
- Hur skapar man fungerande nätverk med privata intressen, exempelvis frivilligorganisationerna?
- Hur skapar man effektiva arbetsprocesser i nätverken där alla kommer till tals och där kunskap och förståelse delas över organisationsgränserna?
- Utfallet av nätverkens arbete bör utvärderas tydligare
 - Blir prioriteringarna bättre av ett samrådsförfarande av aktörer med delvis oklara mandat som gör överenskommelser (resursfördelning, beslut etc)
 - Förbättras nöjdheten, kliniska resultaten och omvårdnaden för patienter och brukare?

Lag om samverkan vid utskrivning från slutenvård hälso- och sjukvård (prop. 2016/2017:106)

- I folkmun "**LOS:en**".
- Träder i kraft **1 januari 2018**. För psykiatri gäller 2019.
- Lagen reglerar sjukhusets, primärvårdens och kommunala hemsjukvårdens ansvar vid **utskrivning av en patient**.

En lag om samverkan

- **Lagen stipulerar lokala överenskommelser**
 - Om parterna (landstinget och länets kommuner) inte har nått en överenskommelse innan dess, gäller den struktur, betalningsansvar och funktioner som anges i lagen.
- **Lagen om kommunernas betalningsansvar för viss hälso- och sjukvård upphävs.** Istället är betalningsansvaret villkorat av att landstinget fullgör sina skyldigheter.

Sakinnehåll i korthet:

- Inskrivningsmeddelande och meddelande om utskrivningsklar patient är hädanefter villkor för utskrivning.
- Förkortad tid för betalningsansvaret från 5 till 3 dagar.
- Betonar primärvårdens roll för samordningen
- Samordnad individuell plan (SIP) ska upprättas

Sakinnehåll i korthet:

- Samordnad individuell plan (SIP) får en **förnyad betydelse**.
 - Primärvården är skyldig att sammankalla till vårdplanering i samband med utskrivning, där behov av kommunal hälso- och sjukvård eller primärvård finns.
- Finns **enbart behov av socialtjänst** efter utskrivning **involveras inte primärvården**. Ingen SIP krävs vid enbart socialtjänst.
- **Fast vårdkontakt** i primärvården.

Tre nätverk:

- Arbetsgrupp för att **skriva fram överenskommelsens innehåll**, består av representanter från landstinget, länets kommuner och berörda delar av dess förvaltningar.
- Arbetsgrupp för **arbetet med processer, rutiner och riktlinjer**. Består av berörda professioner ur verksamheterna.
- Arbetsgrupp för **politisk samverkan och samplanering**.